

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8065989>

Палеха Ю. І.,

професор кафедри інформаційно-аналітичної діяльності та інформаційної безпеки Національного транспортного університету, професор, кандидат історичних наук, Україна

Карпенко Олена Олексіївна

доцент кафедри документознавства та української мови Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «ХАІ», доцент, кандидат педагогічних наук, Україна

Специфіка структури документознавства в сучасному інформаційному просторі

Трансформаційні процеси в сучасному інформаційному просторі потребують удосконалення всіх сфер діяльності людини, зокрема наукової. У цьому контексті актуальності набуває проблема визначення структури документознавства як узагальнювальної науки про документи та документно-комунікаційну діяльність, зважаючи на диверсифікацію поглядів на цю проблему серед науковців, зокрема В. В. Бездрабко, С. Г. Кулешова, Н. М. Кушнарєнко, Г. М. Швецової-Водки, М. С. Слободяника.

Специфіка сучасного документознавства полягає в єдності розглядання традиційного та електронного (технотронного) документознавства, що є логічним результатом його еволюції. При цьому документознавство передбачає вивчення теоретичних основ документа та документно-комунікаційної діяльності (теоретичне документознавство), історії документа та документно-комунікаційної діяльності (історичне документознавство), а також прикладних аспектів організації роботи з документами в межах управлінського та галузевого документознавства.

Управлінське документознавство концентрує увагу на системах управлінської документації (організаційно-розпорядча, первинно-облікова, звітно-статистична та ін.), які є складовою будь-якої установи, а галузеве – на документації певних галузей і/або сфер діяльності, зокрема: галузі науки та освіти, військової сфери, культури, торгівлі, транспорту, сфери медицини, праводілової, банківської, а також інших галузей і сфер діяльності. При цьому система документації кожної галузі, чи в більш широкому розумінні сфери, визначається функціями й

специфікою діяльності організацій, підприємств та установ, що входять до її складу.

Система документування певної сфери діяльності визначає видовий склад та усталену форму галузевої системи документації. До блоків галузевої системи документації відносять, на нашу думку, такі:

- соціально-політичний: законодавчо-нормативної сфери, сфери державного управління, галузі науки та освіти, військово-оборонної сфери, сфери внутрішньої безпеки, сфери екологічної безпеки, галузі культури і спорту, сфери охорони здоров'я і туризму, релігійної сфери, зовнішньо-політичної сфери;

- господарський: виробничої сфери (будівельної, машинобудівної, аерокосмічної, транспортної галузі й систем зв'язку, енергетичної, видобувної промисловості, металургійної, нафтохімічної, аграрної, харчової, галузі виробництва товарів, галузі ІТ) та невиробничої сфери (торгівельної, митної, житлово-експлуатаційної, з фіксації об'єктів природного середовища);

- фінансовий: банківської сфери, сфери кредитних установ і ломбардів, податкової та страхової сфер;

- праводіловий блок: судової, адміністративно-правової, кримінально-процесуальної, цивільно-процесуальної, нотаріальної, цивільно-реєстраційної, патентної сфер та сфери інтелектуальної власності. При цьому праводілову сферу розглядаємо в межах застосування правових норм у ділових відносинах.

Слід зважати й на функціональні підрозділи суб'єкту господарювання, завдяки яким документація, що відображає його діяльність, є функціональною: управлінською, бухгалтерською, фінансовою, кадровою тощо, а приналежність установи до певної галузі або сфери господарювання відбивається на галузевій (господарчій) документації, яку інколи йменують основною або профільною документацією суб'єкта господарювання.

До функціональної системи документації установи можна віднести такі блоки:

- управлінський: організаційно-розпорядча, первино-облікова, звітно-статистична документації, документація інформаційних систем;

- економічний: фінансова, бухгалтерсько-облікова, кошторисно-договірна, документація з праці й зарплати;

- соціальної документації: документація по роботі з персоналом, документація Пенсійного фонду, документація з соціальних питань, режимно-секретна або таємна документація;
- нормативно-правовий: документація з діловодства, з техніки безпеки, з протипожежної безпеки, з виробничої санітарії.

Галузева або профільна документація установи є також функціональною через реалізацію функцій щодо життєдіяльності суб'єкта господарювання, тому її частина також може бути уніфікована профільним міністерством або відомством.

Отже, запропонована вище структура документознавства відбиває рівень розвитку кожного з її складників, а також результати наукових досліджень у тій чи іншій галузі. Саме це у свою чергу відбиває специфіку галузевих потоків, масивів, структуру та зміст інформаційних потреб користувачів як об'єктивних передумов формування галузевого документознавства, що є перспективою наших подальших досліджень.